

Förenliga värden?

En förenlighetsanalys mellan Sveriges export av krigsmateriel och landets
åtaganden för mänskliga rättigheter

Abstract

Sverige är ett av världens ledande länder när det gäller export av krigsmateriel, och exporterar till såväl demokratier som icke-demokratier. Denna uppsats ämnar undersöka hur Sveriges export av krigsmateriel är förenlig med landets åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna på den internationella arenan genom att studera exporten till Förenade Arabemiraten, Norge och USA. De två teoretiska utgångspunkterna är *the logic of appropriateness*, i syfte att analysera vad som ligger bakom Inspektionen för strategiska produkter exportbeslut, samt teorin om det rättfärdiga kriget för att analysera förenligheten mellan de båda faktorerna. Bortsett från de båda teorierna kommer även porträtteringen av Sverige som en humanitär stormakt samt FN:s responsibility to protect-doktrin att utgöra en viss grund för analysen av förenligheten mellan exporten av krigsmateriel och åtagandena för de mänskliga rättigheterna.

Nyckelord: Sverige, export av krigsmateriel, mänskliga rättigheter, responsibility to protect-doktrinen, teorin om det rättvisa kriget, the logic of appropriateness, humanitär stormakt

Antal ord: 8580

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställning.....	2
1.2 Begrepp.....	2
1.3 Tidigare forskning.....	3
2. Metod och material.....	5
2.1 Normativ förenlighetsanalys.....	5
2.2 Fallstudiemetod.....	5
2.3 Material.....	6
3. Teori.....	7
3.1 Teorin om det rättfärdiga kriget.....	7
3.2 The logic of appropriateness.....	8
4. Bakgrund.....	10
4.1 Sverige som humanitär stormakt.....	10
4.2 Responsibility to protect-doktrinen.....	11
5. Fallbeskrivning.....	13
5.1 Sveriges export av krigsmateriel.....	13
5.1.1 Förenade Arabemiraten.....	15
5.1.2 Norge.....	16
5.1.3 USA.....	16
5.2 Sveriges åtaganden för mänskliga rättigheter.....	17
6. Analys och diskussion.....	19
6.1 Förvaltningsteoretisk analys.....	19
6.2 Förenlighetsanalys.....	20
7. Slutsats.....	24
7.1 Vidare forskning.....	24
8. Referenser.....	26

1 Inledning

Debatten om Sveriges export av krigsmateriel har pågått länge, inte minst gällande vilka länder vi väljer att exportera till. Sverige porträtteras ibland, inte minst i media, som en humanitär stormakt med ett ansvar för mänskliga rättigheter, vilket bland annat Kadhammar (2019) betonar. Detta betraktande av Sverige som en humanitär stormakt innebär bland annat ett särskilt ansvar för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna, varför det är extra relevant att granska detta åtagande närmare i förhållande till exporten av krigsmateriel, med avstamp i denna porträttering.

Sverige deltar som nation sällan i konflikter eller interventioner som inte är ledda av FN. FN:s *responsibility to protect-doktrin* har åberopats i syfte att intervensera i stater och konflikter där de mänskliga rättigheterna åsidosätts vilket gör att Sverige, som medlemsland i FN, även enligt denna har ett visst ansvar för bibehållandet av de mänskliga rättigheterna. Trots detta är Sverige ett av världens ledande exporterande länder av krigsmateriel (Åkerström 2018, s. 102). Förenligheten mellan de här två faktorerna är inte sällan otydlig och det moraliska i Sveriges agerande ifrågasätts ofta av såväl gemene man som av forskare. Detta inte minst då Inspektionen för strategiska produkter – hädanefter refererad till som ISP och vilken är en förvaltningsmyndighet som prövar tillstånd för export av krigsmateriel – enbart bör medge sådant tillstånd om exporten alternativt samverkan bedöms vara erforderlig i syfte att tillgodose det svenska försvarets behov, är säkerhetspolitiskt önskvärd samt inte strider mot såväl mål som principer inom Sveriges utrikespolitik (ISP u.å, s. 23-24). Det är dock flertalet stater med olika politiskt styrelseskick Sverige exporterar krigsmateriel till, av vilka somliga tillämpar krigsmaterielelet i bland annat humanitära interventioner i enlighet med *responsibility to protect-doktrinen* alternativt i fredsskapande syfte.

Min uppsats kommer inledningsvis bestå av syfte och frågeställning, för att efterföljas av såväl metodval, och metodkritik, som det material jag använder mig av. Även tidigare forskning som är av relevans för uppsatsen kommer att presenteras. Därefter följer val av teori i vilket jag redogör för de båda teorierna som här kommer tillämpas; teorin om det rättfärdiga kriget och *the logic of appropriateness*. Teoriavsnittet efterföljs av en allmän bakgrund där betraktandet av Sverige som en humanitär stormakt samt *responsibility to protect-doktrinen* avhandlas för att därefter övergå i en fallbeskrivning dels av Sveriges export av krigsmateriel såväl överlag som specifikt till Förenade

Arabemiraten, Norge och USA och dels av Sveriges åtaganden för de mänskliga rättigheterna. Vidare analyseras och diskuteras det tillämpade materialet i ljuset av frågeställningen innan uppsatsen sedan avslutas med en sammanfattande slutsats och potentiella ingångar till vidare forskning.

1.1 Syfte och frågeställning

Med ovanstående inledning som grund söker jag i denna uppsats analysera på vilket sätt Sveriges export av krigsmateriel kan anses vara förenlig med de åtaganden och ansvar för bevarandet och skyddandet av mänskliga rättigheter landet som humanitär stormakt innehar genom att tillämpa teorierna teorin om det rättfärdiga kriget och *the logic of appropriateness*. Frågeställningen jag ska undersöka blir således:

Hur är Sveriges export av krigsmateriel förenlig med landets åtaganden och ansvar för mänskliga rättigheter?

Syftet med att undersöka just denna fråga är att söka ta reda på på vilket sätt Sveriges agerande kan betraktas vara förenligt med åtaganden för mänskliga rättigheter, granskat utifrån de här två teorierna.

1.2 Begrepp

I denna uppsats har jag tillämpat ett par begrepp och förkortningar där kortfattade förklaringar kan anses nödvändiga, och nedan följer således en redogörelse med kortfattade förklaringar av de här termerna:

- Krigsmateriel: här omfattas det materiel som blivit utformat för militärt bruk och uppdelas i de två kategorierna Krigsmateriel för strid (KS) samt Övrig krigsmateriel (ÖK) (SOU 2015:72 Del 1, s. 177, 179). Exempel på materiel som utgör krigsmateriel är vapen, spanings- och mätutrustningar, ammunition och skyddsmateriel (ISP u.å, s. 6).
- ISP: står för Inspektionen för strategiska produkter och är en statlig tillstånds- och tillsynsmyndighet gällande såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden och är den nationella myndigheten för kemvapenkonventionen (ISP

2019a). Således har myndigheten uppdrag inom den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken samt deltar i internationella samarbeten, hanterar sanktioner och ger inom de här områdena Regeringskansliet både stöd och bistånd (ISP 2019a).

1.3 Tidigare forskning

I detta avsnitt redogör jag för den, för denna uppsats, relevanta tidigare forskningen inom detta område. Då Sveriges export av krigsmateriel om än länge varit ämne för debatt och har diskuterats bland såväl forskare som gemene man, har inte mycket nytt tillkommit i debatten sedan millennieskiftet, varför jag har valt att begränsa mig till forskning publicerad därefter. Vidare har inom detta tidsspänn inte mycket normativ forskning inom ämnesvalet gjorts utöver studentarbeten, varför jag valt att presentera den tidigare forskning inom ämnet som främst är av relevans för förståelsen av den svenska exporten idag. Den tidigare forskning som här redovisas motsvarar inte helt den jag ämnar bedriva, utan skiljer sig i bland annat val av fall eller i valet av vilket land som utgör forskningens utgångspunkt.

Av det material som framkom är det främst tre tidigare arbeten som är av intresse för ämnesvalet i denna uppsats. Ett av dem utgörs av Olssons, som är filosofie doktor i statsvetenskap, bok *Vapenexport för fred* (2016). Olsson (2016) redogör i denna bok för hur det etiska dilemmat ter sig kring Sveriges export av krigsmateriel och huruvida ett demokratikriterium borde införas i syfte att lösa detta etiska dilemma, samt redogör för såväl legitima krig och FN:s responsibility to protect-doktrin som hur Krigsmaterielexportöversynskommittén och remissinstanserna argumenterar i frågan. I bokens slutsats menar Olsson (2016, s. 47) att rådande regler för hur exporttillstånd ska ges ska ta hänsyn till bland annat de strategiska behoven Sverige har av att behålla försvarsindustrin, men att Sverige exporterar alltmer krigsmateriel till tveksamma länder till följd av den otydliga praxis som efterföljt hänsynen till vikten av bibehållandet av försvarsindustrin. Vidare menar Olsson (2016, s. 48) att Sverige som medlemsland i FN förväntas samarbeta med såväl demokratier som diktaturer då FN inte särskiljer de olika statskicken i arbetet med responsibility to protect, vilket således talar mot argumenten för ett eventuellt demokratikriterium.

Ett annat arbete som är av relevans för denna uppsats är Perkins och Neumayers artikel *The organized hypocrisy of ethical foreign policy: Human rights, democracy and Western arms sales*

(2010). Denna artikel utgår ifrån länderna Frankrike, Tyskland, Storbritannien och USA och syftar till att undersöka den västerländska exporten av krigsmateriel till utvecklingsländer och huruvida denna export är diskriminerande gentemot stater som försummar de mänskliga rättigheterna (Perkins och Neumayers 2010, s. 247-248). I slutsatsen menar författarna att så inte var fallet, och att staters försummelse av mänskliga rättigheter istället för att minska sannolikheten för att få krigsmateriel exporterat från de västerländska länderna snarare ökade denna sannolikhet, åtminstone gällande export från USA (Perkins och Neumayers 2010, s. 254). Vidare summerar Perkins och Neumayers (2010, s. 255) i sin slutsats även att även om exporten inte påverkas negativt av en stats försummelse av mänskliga rättigheter, är det fortfarande möjligt att exportländernas beslutsfattare på etiska grunder stoppar försäljning av krigsmateriel.

Ett tredje och sista relevant arbete är Lindahls bok *Svensk vapenexport till Indien och Pakistan* (2002). I denna bok redogör Lindahl (2002, s. 11) för det dåvarande regelverket som uppger att ”tillstånd till vapenexport bör inte godkännas till stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer” och jämför detta med om och på vilket sätt Indien och Pakistan kränker de mänskliga rättigheterna. Vidare redogör Lindahl (2002, s. 12) även för regelverket gällande hur exporttillstånden av krigsmateriel ska förhålla sig till de stater som befinner sig i väpnade konflikter samt analyserar hur den faktiska exporten till Indien och Pakistan såg ut under tiden de båda länderna befann sig i väpnad konflikt. Lindahl (2002, s. 18) kommer utifrån analyserna fram till att exporten av krigsmateriel till de två länderna stred mot de svenska riktlinjerna för sådan export, och menar att detta delvis kan ha berott på att riktlinjerna lämnar utrymme för tolkningar av såväl övrigt krigsmateriel som följdleveranser som möjliggör ett synsätt där sådan export ”bör” tillåtas.

2 Metod och material

2.1 Normativ förenlighetsanalys

Enligt Badersten (2006, s. 37) intresserar sig den normativa värdeanalysen för ”vilka värden eller värderingar som är riktiga, goda eller önskvärda”. Denna uppsats har i enlighet med detta en normativ ambition, och för att kunna genomföra studien har jag valt att tillämpa den normativa förenlighetsanalysen som metod. Den normativa förenlighetsanalysen utgör en del av den normativa begreppsanalysen och syftar till undersöka förenligheten mellan normativa värden, begrepp eller principer och kan även syfta till att söka utreda alternativt synliggöra sådana potentiella värdekonflikters innebörd såväl som blottlägga olika värdehierarkier (Badersten 2006, s. 43, 50). Vidare ska jag, sett utifrån detta, göra en förenlighetsanalys mellan de två normativa värdena mänskliga rättigheter och export av krigsmateriel då syftet med uppsatsen är just att undersöka förenligheten mellan de olika värdena. Metodkritik kan eventuellt riktas mot varför jag väljer att inte tillämpa en argumentationsanalys för att besvara frågeställningen, då även denna metod kan te sig lämplig. Detta hade dock inneburit en annan inriktning på uppsatsen på så sätt att den snarare än att söka förstå hur det faktiskt är förenligt, istället hade besvarat frågan om hur debatten går gällande hur det inte är respektive är förenligt och inte undersökt hur förenligheten faktiskt ser ut. En argumentationsanalys som metod hade därmed inte kunnat tillämpas för att besvara den rådande frågeställningen på ett lika tillfredsställande sätt som en förenlighetsanalys.

2.2 Fallstudiemetod

Då syftet med uppsatsen är att granska förenligheten mellan Sveriges export av krigsmateriel och landets åtaganden och ansvar för mänskliga rättigheter, ska utöver en förenlighetsanalys även en fallstudiemetod tillämpas. Detta då en fallstudie utgörs av en närgranskning av enstaka fall och gärna består av minst två analysenheter, främst om fallstudien utförs i ett jämförande syfte (Esiasson et. al 2017, s. 108-109). Givet syftet med uppsatsen är det en förklarande fallstudiemetod som här kommer tillämpas. Gällande val av fall menar Teorell och Svensson (2007, s. 221-222) att fallen ska vara relevanta eller betydelsefulla, att fallen väljs med variation, att fallen är generaliserbara samt att fallen är valda i syftet att komplettera extensiva resultat. De valda fallen av Sveriges export av krigsmateriel i denna uppsats utgörs av Förenade Arabemiraten, Norge och

USA, varav anledningen till att jag har valt just de här länderna är dels då de har såväl olika statsskick som olika grad av delaktighet i konflikter och interventioner, dels då de står för en stor del av Sveriges export.

2.3 Material

Det empiriska materialet i denna uppsats kommer främst bestå av diverse offentliga dokument i form av ISP:s årsredovisningar och verksamhetsrapporter för år 2017 och år 2018, Sveriges lagstiftning gällande krigsmateriel, Regeringskansliets dokument och rapporter, samt FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. De offentliga dokument som här har valts ut har valts med en källkritisk eftertanke, men då mycket av materialet är inhämtat från Regeringskansliets hemsida torde detta material uppvisa de källkritiska kraven på såväl äkthet som oberoende. Vidare kommer jag i syftet att söka besvara min frågeställning även använda mig av tryckta källor i form av Utrikespolitiska institutets *Landguiden*, rapporter från Human Rights Watch och Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen samt böckerna *Den svenska vapenexporten* av Linda Åkerström, *International Law and the Use of Force* av Christine Gray, *United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect* av Ramesh Thakur samt *Contemporary Conflict Resolution* av Oliver Ramsbotham et al.. Samtliga av de här källorna är publicerade mellan åren 2016-2019 för att säkerställa deras aktuella relevans och således även deras samtidighet.

3 Teori

Enligt Esiasson et al. (2017, s. 38) kan man betrakta en teori som en möjlig förklaring på det problem som undersöks, och är således ett antagande om att en faktor påverkar en annan faktor, och att det därmed förekommer en kausal relation mellan de två faktorerna, samt ett antagande om varför denna korrelation förekommer. Därmed kan det teoretiska perspektiv man tillämpar betraktas som en utgångspunkt för idéer till antaganden, vilka ska vara empiriskt prövbara, om den kausala påverkan (Esiasson et al. 2017, s. 40). De två teorier som sett utifrån detta är av relevans för min uppsats är teorin om det rättvisa kriget och *the logic of appropriateness*.

3.1 Teorin om det rättfärdiga kriget

Det centrala i teorin om det rättfärdiga kriget är idag främst idén att stater så långt som möjligt ska söka undvika konflikter med våldsanvändning och istället hitta fredligare sätt att lösa konflikterna (Badersten 2006, s. 48). Våld ska enligt denna teori enbart brukas om det är sista utvägen, till exempel vid tillfällen där medborgarnas säkerhet är hotad, eller grundläggande rättvisepprinciper blir åsidosatta (Badersten 2006, s. 48). De två viktigaste komponenterna inom denna teori är *jus ad bellum* och *jus in bellum*, av vilka den förstnämnda handlar om besluten som tas innan en stat går i krig och om vilka omständigheter som kan rättfärdiga detta beslut, medan den sistnämnda handlar om reglerna kring hur kriget ska föras när det väl har påbörjats (Badersten 2006, s. 48-49).

Inom *jus ad bellum* finns fem kriterier som måste vara uppfyllda för att ett beslut om krig ska anses vara rättfärdigt; för det första ska utgångspunkten för krigshandlingen och avsikten bakom denna i sig vara rättfärdigt, till exempel i självförsvar, i syfte att uppnå fred efter en aggression, för att bibehålla nationell autonomi eller i humanitära syften; för det andra ska detta beslut tas av en legitim auktoritet i form av FN:s säkerhetsråd eller en suverän stat; för det tredje ska det vara ett väl avgränsat syfte med kriget där det ska vara en rimlig proportion mellan målet och medlen; för det fjärde ska krigshandlingen vara den sista utvägen efter att samtliga fredliga alternativ är uttömda; för det femte och sista måste det finnas en rimlig chans att krigshandlingen lyckas (Badersten 2006, s. 49). Krig ska enligt idén om *jus in bellum* föras såväl med urskiljning som i enlighet med proportionalitetsprincipen, varav det förstnämnda innebär att civilpersoner ska skyddas, och att även attacker riktade direkt mot skolor och sjukhus därmed ska undvikas (Badersten 2006, s. 49). Den sistnämnda faktorn, proportionalitetsprincipen, innebär dels att de krigförande parterna inte ska

använda mer våld än vad som krävs för att det väl avgränsade syftet med krigshandlingen, vilket även framgår av det ovan nämnda tredje kriteriet inom *jus ad bellum*, dels att en krigförande parts militära insatserna ska vara proportionerliga gentemot de angrepp den parten är utsatt för (Badersten 2006, s. 49). Vidare syftar *jus in bellum* således, genom att bistå och skydda offren i väpnade konflikter, till att minimera lidandet inom de här konflikterna (ICRC 2015).

3.2 The logic of appropriateness

Enligt March och Olsen (2013, s. 1) utgörs ett perspektiv på hur man kan tolka mänskligt agerande av *the logic of appropriateness* inom vilket man menar att detta agerande drivs av regler vilka i sin tur inkluderar såväl normativa som kognitiva komponenter, och är organiserade i olika institutioner. Med institutioner menar March och Olsen (2013, s. 3) här sådana organisatoriska arrangemang som sammanbinder identiteter eller roller med såväl föreskrivande regler och situationer som resurser. Legitima, stabila och integrerade institutioner anses här medföra en tydlig relation mellan regler och agerande (March och Olsen 2013, s. 5). Vidare menar denna teori att de här reglerna efterföljs om de i sin tur anses vara bland annat legitima, naturliga och förväntade, då aktörerna agerar utefter det som de tror gynnar dem i en viss situation sett utifrån ett visst socialt kollektiv (March och Olsen 2013, s. 1). För att göra detta tillämpar aktörerna likhets- och kongruenskriterier snarare än kriterier byggda på värden och sannolikhet och söker ”fulfill the obligations encapsulated in a role, an identity, a membership in a political community or group, and the ethos, practices, and expectations of its institutions” (March och Olsen 2013, s. 1-2). Även om denna teori kan anses ha moraliska toner behöver reglerna som efterföljs inte vara moraliskt acceptabla även om de anses lämpliga av en särskild individ eller gemenskap, utan de kan innebära såväl moralisk heroism som etnisk rensning (March och Olsen 2013, s. 2). March och Olsen (2013, s. 12) menar även, som nämns ovan, att handlingarna drivs av reglerna, men att agerandet samtidigt inte enbart styrs av tolkningen av reglerna och principer utan även av vanor, känslor och den förväntade nyttan som beräknats fram.

March och Olsen (2013, s. 12-13, 15) menar att stater under 1900-talet alltmer kom att följa *the logic of consequentiality* i såväl sitt agerande som i retoriken, och att man idag kan hävda att politiken som helhet följer denna logik, medan offentliga tjänstemän fortsatt följer *the logic of appropriateness*, även om de hålls ansvariga för såväl konsekvenserna som lämpligheten för de beslut som tas. Vidare menar March och Olsen (2013, s. 15) att regler och intressen utgör en form

av guide för hur aktörer bör agera samt gör det mer eller mindre sannolikt att någon av de två logikerna i det fallet dominerar över den andra. Dock menar March och Olsen (2013, s. 15-16) att såväl *the logic of appropriateness* som *the logic of consequentiality*, i institutioner som förvisso efterföljer respektive logik i beslutsfattandet, tillämpas för att rättfärdiga besluten i en viss fråga oavsett om den frågan grundades på den logiken eller inte.

The logic of appropriateness väljer jag således att tillämpa på den aktuella uppsatsen då den kan bidra till att förstå korrelationen mellan Sveriges export av krigsmateriel och det beslutsfattande på myndighetsnivå som ligger bakom det. Detta då teorin sammanfattningsvis cirkulerar kring antagandet att beslutsfattande inom offentliga institutioner tas sett utifrån de regler som verkar lämpliga i det aktuella fallet och således kan tillämpas för att förklara hur besluten om Sveriges export av krigsmateriel kan uppfattas som lämpliga i enskilda fall. Vidare kompletterar denna teori den ovanstående då denna kan bidra till att förstå besluten bakom exporttillstånden för att således underlätta för förenlighetsanalysen med avstamp i teorin om det rättfärdiga kriget genom att man då först har undersökt varför ett visst beslut kan ha tagits för att därefter undersöka hur detta beslut i sin implementerande form är förenligt med de mänskliga rättigheterna. Då *the logic of appropriateness* kan tillämpas för att söka öka förståelsen för exportbesluten till de tre valda länderna är denna således en god grund att ta avstamp i för den huvudsakliga analysen.

4 Bakgrund

4.1 Sverige som humanitär stormakt

Manners (2009, s. 2) menar att konceptet normativ makt ”in its ideal or purest form, is ideational rather than material or physical”. Detta medför således att användningen av konceptet normativ makt främst är normativ rättfärdighet, en användning vilken innebär en förändrad form av förpliktigande samt tidsåtgång gällande världspolitiken (Manners 2009, s. 2). Vidare utgör legitimitet den första av tre delar för att kunna granska normativ makt som ett idémässigt koncept, då normativ makt ska betraktas vara legitim i sina principer, vilka bland annat tar sin grund i principerna i FN-stadgan samt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna (Manners 2009, s. 2-3). De här principerna leder till den andra delen gällande hur normativ makt ska tolkas, nämligen att den ska uppfattas vara övertygande i aktionerna som stödjer de legitima principerna (Manners 2009, s. 3). Detta då normativ rättfärdighet kräver att aktionerna är bland annat såväl övertygande som argumenterande för att uppfattas som inte bara attraktivt utan även trovärdigt (Manners 2009, s. 3). För det tredje ska dess verkan vara socialiserad för att framstå som övertygande (Manners 2009, s. 3). Vidare menar Manners (2002, s. 240, 242) att den normativa makten innebär en förmåga att forma uppfattningar om det normala, samt att ett möjligt antagande gällande denna form av makt är att den kan anses kräva en viss villighet att tillämpa våld, förutsatt att detta sker på ett behjälpligt sätt. Normativ makt som koncept gällande en stat eller union syftar således till att väcka antagandet att staten eller unionen i fråga såväl har en normativ bas som, utifrån denna bas, agerar på ett normativt sätt inom världspolitiken (Manners 2002, s. 252).

Sverige har som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd under år 2017 och år 2018 tagit avstamp i såväl folkrätt och mänskliga rättigheter som jämställdhet, samt i ett humanitärt perspektiv (Regeringskansliet u.å) Inom den svenska FN-politiken överlag prioriterar Sverige främst frågor gällande fredsfrämjande, konfliktförebyggande, fredsbyggande, nedrustning och icke-spridning, folkrätt, mänskliga rättigheter, barn och väpnad konflikt, humanitära insatser, terrorism, sanktioner, jämställdhet, hållbar utveckling samt klimat (Regeringskansliet 2018a). Gällande synen på Sverige som humanitär stormakt kan främst de sju första punkterna ovan samt landets humanitära insatser inom FN vara av relevans. Beträffande frågorna som rör de internationella fredsfrämjande

insatserna syftar Sveriges engagemang för insatserna till att upprätthålla såväl säkerhet som fred, och insatserna i fråga utformas med såväl civila som militära delar (Regeringskansliet 2018a). Vidare menar Regeringskansliet (2018a) att Sveriges engagemang för FN:s fredsfrämjande insatser tar sig uttryck av att landet bland annat bedriver forskning, samt utvecklar såväl doktriner som metoder inom detta område. Gällande konfliktförebyggandet menar Regeringskansliet (2018a) att Sverige aktivt agerar i förändringsprocesserna som har som syfte att stärka den gemensamma kapaciteten inom FN-systemet att förebygga väpnade konflikter, vilket Sverige gör genom att bland annat verka för ett ökat antal kvinnor med möjlighet till deltagande i samtliga aspekter av medlingsprocesser samt freds- och återuppbyggande. Beträffande detta fredsbyggande söker Sverige enligt Regeringskansliet (2018a) aktivt arbeta för att detta ska bli en inom FN integrerad del av samtlig verksamhet, där Fredsbyggarkommissionen har som uppdrag att ”överbrygga klyftan mellan kortsiktiga fredsinsatser och långsiktig återuppbyggnad i postkonfliktländer och på så sätt bidra till hållbar fred”.

Enligt Regeringskansliet (2018a) syftar humanitära insatser inom FN till att bland annat lindra nöd och rädda liv i anslutning till väpnade konflikter, där Sverige har verkat för såväl så kallat gott humanitärt givarskap som ökad respekt för internationell humanitär rätt och de rådande humanitära principerna. Regeringskansliet (2018a) menar även att Sverige aktivt verkar för att folkrätten, inom vilken de principer om fredlig lösning av tvister och förbud mot våldsanvändning som framgår av FN-stadgan är grundläggande, efterföljs. Vidare ska Sverige fortsätta arbetet för demokrati och fred trots att uppdraget i FN:s säkerhetsråd avslutats, bland annat genom att fortsätta verka för nedrustning och icke-spridning (Regeringen 2019a, s. 16). Sverige syftar även till att genomdriva en offensiv för den globala demokratin och landet betraktar sig själv som ledande inom FN, EU och OSSE för att bland annat fred och säkerhet ska få större uppmärksamhet inom de här unionerna och organisationen, bland annat genom kvinnliga medlare som verkar för konfliktlösning (Regeringen 2019b, s. 1-3).

Närmare om Sveriges direkta åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna återfinns i avsnitt 5.2.

4.2 Responsibility to protect-doktrinen

Responsibility to protect-doktrinen grundades år 2001 av International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), och godkändes på FN:s toppmöte år 2005 (Thakur 2017, s. 272). Doktrinen instiftades i syfte att ålägga stater en skyldighet att, när internationella brott leder till humanitära kriser, intervensera; exempelvis vid etnisk resning, folkmord eller andra grova brott mot den internationella humanitarrätten (Gray 2018, s. 58-59). Responsibility to protect-doktrinen kan anses inneha tre grundpelare, varav den första är att det är varje enskild stats ansvar att beskydda befolkningen från brott mot den internationella rätten; den andra är ”international assistance and capacity building for the state”; och den tredje och sista grundpelaren är att den internationella gemenskapen ska besvara brott mot den internationella rätten såväl lägligt som beslutsamt (Gray 2018, s. 59). Enligt Thakur (2017, s. 276) utgörs de tre grundpelarna av begreppen suveränitet, ansvar och skydd och kan även användas som utgångspunkt i syfte att bygga upp, befästa och institutionalisera normen om skyddande av människor och förhindrandet av grymheter.

Enligt Ramsbotham et al. (2016, s. 384) är responsibility to protect-doktrinen ”broader than traditional humanitarian intervention because it envisages a wider spectrum of responses, not just forcible intervention”. Doktrinen skiljer sig även från andra humanitära interventioner genom att den tvingar fram en utvärdering, sett utifrån de som behöver eller vill ha hjälp istället för de som överväger en intervenering, medan övrig humanitär intervention, snarare än att fokusera på interventionens förmånstagares tvingande behov, främst fokuserar på de intervenerande staternas rättigheter, fordringar samt privilegier (Thakur 2017, s. 287-288). Vidare innebär responsibility to protect-doktrinen således även en ökad normativ möjlighet att betrakta staters suveränitet som ett ansvar och därmed även att om detta ansvar inte har utövats inom suveräniteten kan denna suveränitet tillfälligt, även om statens status som suverän kvarstår, upphöra (Thakur 2017, s. 288-289). Ett exempel på när denna doktrin tillämpades i praktiken var i fallet i Libyen i vilket den väckte ett stort missnöje, ett bakslag som medförde att doktrinen sedan dess har låst sig (Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU15, s. 84). Då doktrinen fortfarande är en rådande princip inom FN är den dock av relevans för denna uppsats trots det låsta läge den i nuläget befinner sig i.

5 Fallbeskrivning

5.1 Sveriges export av krigsmateriel

Sveriges export av krigsmateriel uppgick år 2017 till ett värde av ungefär 11,3 miljarder kronor, en ökning från ungefär 7,6 miljarder kronor två år tidigare (ISP u.å, s. 17). Mellan år 2016 och år 2017 minskade den svenska exporten av krigsmateriel till stater i Mellanöstern och Nordafrika med elva procent, medan exporten överlag ökade med två procent (ISP u.å, s. 17). År 2017 utgjorde Brasilien, Indien och USA de främsta destinationsländerna för Sveriges export av krigsmateriel där även Norge stod för mycket av exporten och av staterna i Mellanöstern var det Förenade Arabemiraten som stod ut gällande kostnaden för exporterat krigsmateriel medan Singapore och Sydkorea importerade mest av staterna i Asien (ISP u.å, s. 19-20). Överlag har Sverige under årens lopp exporterat krigsmateriel till ungefär 60 stater och denna export står för uppskattningsvis en procent av landets totala export (SOU 2015:72 Del 1, s. 221).

Enligt 1§ första stycket i Lagen (1992:1300) om krigsmateriel (nedan hänvisad till som Krigsmateriellagen) är det regeringen som genom föreskrifter avgör vad som utgör krigsmateriel, medan det enligt 1a§ första stycket i samma lag är ISP som prövar frågor om tillstånd, förbud och certifiering, samt även undantag i enskilda fall. Som nämns i inledningen i avsnitt 1 bör sådant tillstånd om export av krigsmateriel endast beviljas om två kriterier är uppfyllda; att denna export är behövlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av antingen kunnande eller materiel, eller att det på annat sätt förekommer ett säkerhetspolitiskt intresse för denna export; samt att exporten inte strider mot Sveriges utrikespolitiks mål eller principer (SOU 2015:72 Del 1, s. 143-144). Vidare framgår det av regelverket att en ”totalbedömning ska göras där hänsyn tas till alla för ärendet betydelsefulla omständigheter” (SOU 2015:72 Del 1, s. 144).

Hinder mot ett beviljat exportbeslut kan vara såväl ovillkorliga som villkorliga (SOU 2015:72 Del 1, s. 144). De ovillkorliga förbjuder export, även om den är erforderlig utifrån försvars- eller säkerhetspolitiska skäl, som strider mot av Sverige tillträdna internationella överenskommelser, beslut av FN:s säkerhetsråd eller folkrättsliga regler gällande export från en neutral stat under ett krig (SOU 2015:72 Del 1, s. 144). De villkorliga hindren kan hindra export om det till exempel förekommer grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna i destinationslandet,

destinationslandet befinner sig i väpnad konflikt eller har väpnade inre oroligheter (SOU 2015:72 Del 1, s. 144-145). Dock kan tillstånd beviljas även om det föreligger villkorliga hinder, skulle helhetsbedömningen i det aktuella ärendet tala för att tillståndet väger tyngre än hindren som talar emot det (SOU 2015:72 Del 1, s. 145). Gällande vad som utgör sådana kränkningar av de mänskliga rättigheterna att det omfattas av de villkorliga hindren tillämpas begreppet snävt och fokuserar främst på den fysiska säkerheten, vilket gör att den snarare än att omfatta politiska, sociala, ekonomiska samt kulturella rättigheter främst omfattar kränkningar som försvinnanden, tortyr, godtyckliga fängslanden och utomrättsliga avrättningar samt att kränkningarna är systematiska (SOU 2015:72 Del 1, s. 147). Dock ska kriteriet gällande de mänskliga rättigheterna inte enbart tillämpas på export av krigsmateriel som kan komma att användas i kränkandet av dem utan ska tillämpas på all export (SOU 2015:72 Del 1, s. 146). Vidare spelar åtskillnaden mellan krigsmateriel för strid och övrigt krigsmateriel roll för beslut gällande huruvida exporttillstånd ska tillåtas eller inte då det förstnämnda kräver att högre krav uppnås än det sistnämnda, samt då riktlinjerna gällande övrigt krigsmateriel är skrivna med en så kallad positiv presumtion enligt vilken tillstånd för export av krigsmateriel bör beviljas förutsatt att varken ovillkorliga eller villkorliga hinder förekommer (SOU 2015:72 Del 1, s. 145).

Genom en lagändring i Krigsmateriellagen gäller från och med den 15 april 2018 att destinationslandets demokratiska status ska utgöra ett villkor vid prövningen för tillstånd av export, och att grava brister i denna status ska utgöra ett hinder vid tillståndsprövningen (Prop. 2017/18:23, s. 13, 44, 46). Helhetsbedömningen i tillståndsprövningen ska således ta hänsyn till såväl destinationslandets demokratiska status som ”dess respekt för de mänskliga rättigheterna” (Prop. 2017/18:23, s. 44). Således ska enligt det nya regelverket de villkorliga hindren kompletteras med ett demokratikriterium, samt även med ett kriterium avseende en politik för global utveckling, eller PGU (Prop. 2017/18:23, s. 45). Gällande följdleveranser ska tillstånd bedömas från fall till fall, men där Exportkontrollrådet hörs om situationen i destinationslandet avsevärt har försämrats, samt att det bör finnas en presumtion att tillstånd ges till bland annat speciell ammunition och andra leveranser med konkreta samband till tidigare exporterat krigsmateriel, men att denna presumtion inte innebär att det förekommer en automatisk skyldighet till att bevilja sådan export (Prop. 2017/18:23, s. 57, 60). Då exporten av krigsmateriel till de tre valda fallen här har granskats främst under år 2018, men även delvis år 2017, kommer både det nya och det gamla regelverket tas i beaktande i analysen.

5.1.1 Förenade Arabemiraten

Förenade Arabemiraten utgörs av en federation av sju absoluta monarkier vilka var och en styrs av den egna emiren, och där hela federationen styrs auktoritärt av de sju emirerna samt en president (Landguiden 2019a; Landguiden 2017). Landet är även en av de ledande medlemsländerna i den saudiarabiskt ledda koalitionen som bidrar med militära styrkor i kriget i Jemen, och har sedan år 2015 utfört ungefär 90 dokumenterade olagliga koalitionsattacker i landet varav några möjligen utgör krigsförbrytelser (Human Rights Watch 2019). Sedan år 2011 råder inskränkt yttrandefrihet i landet, och personer som bryter mot denna och kritiserar myndigheterna fängslas godtyckligt eller försvinner mot sin vilja (Human Rights Watch 2019).

Enligt ISP (u.å, s. 11) skedde en stor generell ökning av exportvärdet under 2000-talet vilken till stora delar berodde på den ökade exporten av stora system till bland annat Förenade Arabemiraten. Vidare menar Åkerström (2018, s. 80, 86, 88, 90) att Sverige exporterar bland annat spaningsradarn Erieye/Globaleye, det bärbara luftvärnssystemet RBS70, radarn Sea Giraffe AMB samt drönarhelikoptern APID-55 till Förenade Arabemiraten. Vidare har Sverige även sålt telekommunikationsprodukter med militär slutanvändning till landet (Åkerström 2018, s. 97).

Under andra och fjärde kvartalet av år 2018 beviljade ISP export av övrigt krigsmateriel till Förenade Arabemiraten (ISP 2018a; ISP 2018b, s. 1). Totalt under året 2018 rörde det sig om tre beviljade tillstånd för export av övrigt krigsmateriel till Förenade Arabemiraten (Skr. 2018/19:114, s. 43, 45). Vidare framgår det av ISP:s pressmeddelande (2019b) även att exporten av krigsmateriel till länder i Mellanöstern år 2018 enbart bestått av följdleveranser och att inga nya exporttillstånd till Förenade Arabemiraten har beviljats sedan år 2017. Denna exportkontrollpolicy som innebär att utförseltillstånd för nya exportaffärer av krigsmateriel till Förenade Arabemiraten inte kommer genomföras beror främst på att landet bidrar med militära styrkor i kriget i Jemen (Skr. 2018/19:114, s. 77). Enligt Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen (2019) förekommer dock från Sverige exporterat krigsmateriel i kriget i Jemen, i form av spaningsradarn Erieye och föreningen menar vidare att det finns en risk att denna radar används för att upprätthålla blockader i Jemen alternativt används för stridsledning. Av artikeln framgår dock inte huruvida det är styrkorna från Förenade Arabemiraten som tillämpar Erieye, även om denna radar vilket framgår ovan utgör ett av krigsmaterieleter som exporteras till landet från Sverige och landet var ett av de första som lade en beställning på den nya versionen (Åkerström 2018, s. 80).

5.1.2 Norge

Norge har inom FN profilerat sig genom såväl sin kamp för den globala miljön som sitt arbete för fattiga länders villkor, och diplomater från landet har agerat som medlare i insatser i olika konflikter bland annat i Mellanöstern (Landguiden 2016). Respekt för de mänskliga rättigheterna garanteras i landets lagstiftning, och ansvaret för att de efterföljs vilar på såväl den offentliga förvaltningen, regeringen och Stortinget som på den nationella institutionen *Nasjonale institusjon for menneskerettigheter*, media och det civila samhället i stort (Utrikesdepartementet 2018, s. 1). Norge är en av medlemsländerna i NATO vilken bland annat syftar till att upprätthålla de mänskliga rättigheterna samt undvika krig och väpnade konflikter, och som i sina insatser tillämpar så lite våld som möjligt samt tillämpar detta på ett proportionerligt sätt (North Atlantic Treaty Organization 2018a; North Atlantic Treaty Organization 2018b). Norge deltog mellan åren 2001-2014 med insatser i Afghanistan med de tre huvudmålen; för det första, att bidra till stärkandet av NATO:s relevans samt ge stöd åt USA; för det andra, att genom förhindrandet av att Afghanistan skulle bli en fristad åt terrorister medverka i den internationella kampen mot terrorn; och det tredje målet att genom fredsdiplomati och långsiktiga bistånd medverka till att en såväl demokratisk som stabil afghansk stat skulle byggas upp (Wilkens 2017). Som medlemsstat i NATO är det mest troligt att Norge har följt de ovanstående principerna inom organisationen i sina insatser i Afghanistan.

Under år 2017 var Norge ett av de största exportländerna av svensk krigsmateriel, och totalt gick ungefär 82 procent av Sveriges export av krigsmateriel till EU-länder, Schweiz, Norge och samarbetsländer såsom exempelvis USA (ISP u.å, s. 17). Exporten till Norge fortsatte under år 2018 då 43 utförelsetillstånd gällande såväl krigsmateriel för strid som övrigt krigsmateriel beviljades till landet, däribland finkalibrig ammunition, revolverar samt automatpistoler och bärbara pansarvapen (Skr. 2018/19:114, s. 43, 53-54). Utöver detta krigsmateriel har enligt Åkerström (2018, s. 73, 75, 91, 93-94) Sverige exporterat bland annat lokaliseringsradarn Arthur, terrängfordonet Bandvagn 206, pansarfordonet Stridsfordon 90, systemet 9LAND C2 samt stridsledningssystemet 9LV till Norge. Denna export av krigsmateriel till Norge år 2018, som omfattar såväl krigsmateriel för strid som övrigt krigsmateriel, pågick under samtliga fyra kvartal av året (ISP 2018a; ISP 2018b, s. 1; ISP 2018c; ISP 2018d).

5.1.3 USA

Även USA är medlemsstat i NATO (North Atlantic Treaty Organization 2018a). Landet utgör även den främsta militärmakten i världen och har under president Trumps tid vid makten fått en mer välvillig hållning till diverse icke-demokratiska stater såsom Saudiarabien och Egypten (Landguiden 2019b). Vidare deltar USA med militära insatser i olika konflikter, varav det längsta är kriget i Afghanistan där syftet sedan år 2014 först var att utbilda den afghanska militären och bidra till att bekämpa såväl talibanerna och al-Qaida som IS, för att under de senare åren återgå till ökade militära insatser med fler flyganfall (Landguiden 2019b). Även i bland annat Jemen och Somalia har USA utfört obemannade drönarattacker mot misstänkta militanta islamister (Landguiden 2019b). Efter att ha ökat flygbombningarna mot IS hade USA kvar tusentalet soldater varav flertalet agerade som militära rådgivare i såväl Irak som i Syrien (Landguiden 2019b). Soldaterna skyddade till stora delar kurdiska styrkor, som bekämpade IS, från attacker från såväl den ryskstödda syriska regimen som Turkiet (Landguiden u.å).

USA utgjorde, i likhet med Norge, under år 2017 en av de största exportdestinationerna för svenskt krigsmateriel (ISP u.å, s. 17). Under år 2018 beviljade Sverige 52 utförseltillstånd bestående av såväl krigsmateriel för strid som övrigt krigsmateriel till landet, däribland bärbara pansarvapen och finkalibrig ammunition, vilket totalt uppsteg till ett värde på drygt 653 miljoner SEK (Skr. 2018/19:114, s. 43-44, 48-49, 53-54). Annat krigsmateriel Sverige exporterat till USA är ammunitionstypen ADM 401, pansarskottet AT4, terrängfordonet Bandvagn 206, kamouflagenätet Barracuda MCS, lasersimulatorerna BT 46 och BT 47, precisionsprojektilen Excalibur, radarn Sea Giraffe AMB, sjökanonen 40MK4 samt den fjärrstyrda sjökanonen 57MK3 till USA (Åkerström 2018, s. 72, 74-76, 78, 81, 88, 95-96). AT4 användes bland annat i kriget i Afghanistan och Irak, i vilket det sistnämnda även ADM 401 efter att ha blivit särskilt utvecklat för den amerikanska armén och Excalibur användes (Åkerström 2018, s. 72, 74, 81).

5.2 Sveriges åtaganden för mänskliga rättigheter

I detta avsnitt presenteras mer ingående Sveriges åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna.

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter säger i Artikel 3 att varje människa har rätt till personlig säkerhet, frihet och liv (Regeringskansliet 2011, s. 4). Fokuset på bland annat folkrätt och

mänskliga rättigheter har i decennier kännetecknat svenskt agerande inom FN (Skr. 2018/19:104, s. 16). Såsom nämns kortfattat i avsnitt 4.1 utgjorde mänskliga rättigheter en av Sveriges högst prioriterade frågor även under tiden landet var icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd. Unionens arbete för detta i form av FN:s råd för mänskliga rättigheter, vilken syftar till att bland annat ge rekommendationer när rättigheterna kränks samt främja universell respekt för dem, var något Sverige lade stor vikt vid (Regeringskansliet 2018a). Under perioden som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd arbetade Sverige bland annat för såväl vidtagande av åtgärder för ansvarsutkrävande för brott mot de mänskliga rättigheterna samt ett ökat fördömande av och fokus på de här brotten överlag (Skr. 2018/19:104, s. 16-17). Vidare menar Sverige att de mänskliga rättigheterna och respekt för dem har en koppling till den internationella freden och säkerheten, och verkade som medlem i FN:s säkerhetsråd för att stärka länken mellan säkerhetsrådet, FN:s råd för mänskliga rättigheter samt kontoret tillhörande högkommissarien för de mänskliga rättigheterna (Skr. 2018/19:104, s. 18).

Sverige var även ledande i de förhandlingar som medförde överenskommelser gällande ökat gränsöverskridande humanitärt bistånd till syrier samt var drivande för att söka en lösning på kriget i Jemen (Skr. 2018/19:104, s. 6). Vidare tillämpade Sverige i såväl debatter som förhandlingar inom FN:s säkerhetsråd även en humanitär ansats i form av humanitära argument, prioriteringar och krav, och bidrog på detta sätt till att stärka rådets humanitära engagemang (Skr. 2018/19:104, s. 19). Gällande kriget i Jemen gjorde Sverige gällande att samtliga parter har en skyldighet att skydda såväl civila som civila objekt (Regeringskansliet 2018b). Även utanför FN:s säkerhetsråd värnar Sverige i sin utrikespolitik om de mänskliga rättigheterna, och landet menar själv att det har en väsentligt högre ambitionsnivå gällande de rättigheterna än vad som överenskommit inom Agenda 2030 (Skr. 2016/17:60, s. 17-18). Agenda 2030 är en agenda i vilken 17 globala mål som syftar till att bland annat förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla och envar (Generalförsamlingen A/RES/70/1 2015, s. 1).

6 Analys och diskussion

I detta avsnitt ämnar jag att analysera och diskutera hur Sveriges export av krigsmateriel är förenlig med landets åtaganden och ansvar för de mänskliga rättigheterna sett utifrån såväl de båda teorierna teorin om det rättfärdiga kriget och *the logic of appropriateness* som responsibility to protect-doktrinen. Den första delen av analysen kommer utgå ifrån *the logic of appropriateness* och ta formen av en kortfattad förvaltningsteoretisk analys för att söka förstå exportbesluten till de valda länderna i förhållande till de mänskliga rättigheterna, medan den andra delen utgör den huvudsakliga analysen i form av en förenlighetsanalys, som tar sin grund i teorin om det rättvisa kriget. Därefter följer en sammanfattning som sammanbinder de båda analyserna gällande förenligheten mellan Sveriges export av krigsmateriel, sett utifrån de tre valda länderna, och landets åtaganden för bevarandet och skyddandet av mänskliga rättigheter.

6.1 Förvaltningsteoretisk analys

The logic of appropriateness syftar, som jag tidigare har konstaterat, till att förklara det mänskliga agerandet, och därmed även beslutsfattandet, inom institutioner såsom exempelvis inom Regeringskansliet och ISP, och tillämpas främst av offentliga tjänstemän. Som nämns ovan har inga nya exporttillstånd gällande krigsmateriel beviljats till Förenade Arabemiraten, utan det är enbart följdleveranser som fortsätter exporteras till landet. Sett utifrån *the logic of appropriateness* kan detta förstås i termerna av att, som jag även konstaterat tidigare, det är de offentliga tjänstemännen som hålls ansvariga för såväl lämpligheten som eventuella konsekvenser av deras beslut. Detta kan då medföra att besluten som fattas gällande exporten av krigsmateriel präglas av vad responsen på detta beslut kan antas bli. Då Förenade Arabemiraten deltar med militära insatser i kriget i Jemen, ett krig som anses vara den största rådande humanitära katastrofen, kan exporten av krigsmateriel till landet och således troligen även in i kriget därmed vid en första anblick anses strida mot de mänskliga rättigheterna, och att enbart bevilja följdleveranser till landet kan då antas ge mindre negativ respons än beviljandet av nya exporttillstånd, även om krigsmaterielelet oavsett form av tillstånd används på samma sätt i samma konflikter samt fortfarande riskerar att bryta mot bland annat mänskliga rättigheter. Därmed anses detta vara det lämpliga beslutet sett utifrån ett potentiellt ansvarsutkrävande. Detta stöds även av att beslutsfattarna agerar utifrån det som de tror kan gynna dem och de därmed inte skulle vilja agera vare sig på ett sätt där myndigheten eller staten får alltför

svidande kritik, men inte heller så det blir missgynnsamt från den internationella arenan. Att då enbart bevilja följdleveranser till Förenade Arabemiraten till följd av landets delaktighet i kriget i Jemen kan därmed förstås genom att såväl ISP som Sverige som stat undviker såväl den värsta nationella kritiken genom att påvisa att ett humanitärt ställningstagande har tagits, samtidigt som de internationella relationerna förblir någorlunda stabila och inte försämras för mycket.

Jag har tidigare konstaterat att de bakomliggande vanorna, intressena och reglerna som styr vilka beslut som fattas inte heller behöver anses vara lämpliga av alla utan ibland enbart av just den aktuella institutionen, vilket i detta fall är ISP, men att de legitima institutionerna ofta har en tydlig koppling mellan regler och beslutsfattande samt att det anses finnas moraliska undertoner. Sett utifrån detta kan Sveriges beslut gällande export av krigsmateriel till såväl Norge som USA förstås av att myndigheten inte enbart följer det rådande regelverket utan även påverkas av såväl känslor som intresse, vilket då det är en statlig myndighet torde gå i statens fotspår och således vara att fokusera på de humanitära situationerna och mänskliga rättigheterna, i enlighet med landets höga ambitionsnivå i de här frågorna. Då såväl Norge som USA, om än på olika sätt, har profilerat sig humanitärt och i konflikter, kan exportbesluten till de här länderna därmed förstås inte enbart av intresset att bibehålla de internationella relationerna (vilket framgår av ovanstående stycke), utan även av intresset att värna om och bevara synen på Sverige som en pådrivande kraft, och humanitär stormakt, i humanitära frågor samt i frågor gällande mänskliga rättigheter.

6.2 Förenlighetsanalys

Det som framgår av den ovanstående analysen är att beslutsfattandet gällande exporten av krigsmateriel till olika länder kan förstås på olika sätt. Detta påverkar även förenligheten mellan den beviljade exporten av krigsmateriel och Sveriges åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna, vilket är vad som i detta avsnitt ämnas analyseras.

Sett utifrån teorin om det rättfärdiga kriget är, vilket jag har konstaterat tidigare, krigshandlingar att anse som rättfärdiga om bland annat rättvisepprinciper åsidosätts eller medborgares säkerhet är hotad. Skulle ett destinationsland för Sveriges export av krigsmateriel delta i sådana krigshandlingar kan, beroende på det landets tillämpning av krigsmateriel på plats, detta anses humanitärt berättigat och även förenligt med de mänskliga rättigheterna. Som framgår ovan har såväl Norge som USA deltagit med militära insatser i kriget i Afghanistan, och huruvida detta kan anses rättfärdigt eller

inte ligger således till grund för huruvida exporten av krigsmateriel till länderna kan anses vara förenligt med mänskliga rättigheter. Som tidigare konstaterats är både USA och Norge medlemsstater i NATO, och deras militära insatser som sker inom denna organisation torde således vara präglade av de principer organisationen utgår ifrån och tillämpar, varav en av dem utgörs av proportionalitetsprincipen. Sett utifrån teorin om det rättfärdiga kriget är denna princip av väsentlig relevans för huruvida en rådande krigshandling är rättfärdig. Då denna teori även betonar beskyddandet av civila kan rättfärdigheten antas åtminstone delvis vara grundad i humanitärt syfte, och därmed även visst skyddande av de mänskliga rättigheterna. Detta inte minst då de två frågorna, vilket framgår av ovanstående avsnitt, till viss del går in i varandra på somliga punkter, och man kan därmed inte söka skydda diverse humanitära frågor utan att även skydda mänskliga rättigheter. Vidare, som konstaterats tidigare, syftade Norge med sina militära insatser till att bland annat återuppbygga en demokratisk stat, vilket indirekt även innebär skyddandet av de mänskliga rättigheterna. Detta syfte överensstämmer således med Sveriges åtaganden för det internationella bevarandet och skyddandet av rättigheterna, och på så sätt är själva exporten av krigsmateriel till landet förenligt med Sveriges åtaganden för mänskliga rättigheter. Även USA:s attacker mot militanta islamister och terroristgrupper kan utifrån teorin om det rättfärdiga kriget anses ha humanitära mål bland annat då kriget i Jemen utgör en humanitär katastrof och syftet med drönarattackerna troligen är att avsluta detta genom att attackera de militanta islamisterna.

Då responsibility to protect-doktrinen fortfarande är en rådande princip inom FN, om än stillastående i praktiken, behöver man även ta hänsyn till denna gällande en analys av förenligheten mellan exporten av krigsmateriel och åtaganden för de mänskliga rättigheterna. Även denna doktrin har de mänskliga rättigheterna som utgångspunkt och Sveriges åtaganden för de här rättigheterna tar sig till stora delar till känna främst inom FN och var en viktig fråga inom hela organisationen under landets tid som medlem i säkerhetsrådet. Således kan man konstatera att den svenska exporten av krigsmateriel kan anses förenligt med landets åtaganden för mänskliga rättigheter, så länge krigsmaterieleter exporteras till stater vilka syftar till att bevara och skydda de här rättigheterna. Detta då Sveriges åtaganden för de mänskliga rättigheterna bland annat omfattas av försök till universell, och således internationell respekt för dem, vilket ibland kräver militära interventioner för att kunna åstadkommas. Sett utifrån detta kan därmed krigsmateriel i somliga situationer vara den enda initiala möjligheten för antingen bevarandet eller återuppbyggandet av mänskliga rättigheter, och då blir även den svenska exporten av detta central inte minst då porträtteringen av Sverige som en humanitär stormakt innebär, som tidigare konstaterat, en ökat ansvar för de här rättigheterna på den internationella arenan, vilket i detta fall bland annat kan utgöras av exporten av krigsmateriel så

andra länder kan utföra de humanitära interventionerna. Att då exportera krigsmateriel kan således anses förenligt med mänskliga rättigheter i den utsträckning krigsmaterieleet används i detta syfte, och då doktrinen ännu inte är obsolet utan enbart har låst sig, finns inom denna ett visst utrymme för exporten av sådant materiel.

Då Förenade Arabemiraten har deltagit med militära styrkor i bland annat kriget i Jemen, och upprätthållit blockader såväl som utfört olagliga koalitionsattacker och misstänkta krigsförbrytelser, kan den svenska exporten av krigsmateriel till landet dock inte anses förenlig med Sveriges åtaganden för mänskliga rättigheter i enlighet med denna analys. Detta då kriget i Jemen utgör den värsta humanitära krisen i dag och det nämnda agerandet strider mot teorin om det rättfärdiga kriget i form av olagliga koalitionsattacker och misstänkta krigsförbrytelser vilket således bryter mot åtminstone proportionalitetsprincipen. Då Sverige under sin tid som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd arbetade aktivt för att avsluta denna konflikt innebär således bibehållandet av konflikten att detta strider mot Sveriges åtaganden för de mänskliga rättigheterna. Vidare framgår det av de villkorliga hindren att exporten av krigsmateriel inte bör beviljas om en stat exempelvis genomför godtyckliga fängslanden och försvinnanden, vilket Förenade Arabemiraten gjort. Dock utgör detta som tidigare konstaterat inte ett absolut hinder, och även det faktum att det enbart är följdleveranser av övrigt krigsmateriel påverkar, då riktlinjerna här inte ställer lika hårda krav som annat krigsmateriel och nya tillstånd. Således följer exporten till Förenade Arabemiraten de svenska riktlinjerna för export av krigsmateriel, om än den till följd av landets nationella agerande såväl som internationella agerande i kriget i Jemen inte är att anses vara förenlig med Sveriges åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna.

Med ovanstående som utgångspunkt kan man således se att den svenska exporten av krigsmateriel i viss mån kan anses vara förenlig med landets åtaganden för de mänskliga rättigheter på så sätt att andra demokratiska stater har samma mål och arbetar för samma sak. Vidare är, sett utifrån teorin om det rättfärdiga kriget, de båda faktorerna förenliga på så sätt att militära interventioner kan krävas som ett första skede, innan icke-våldstilläpande metoder såsom förhandlingar kan sättas in i en konflikt. Detta märks inte minst av det norska och amerikanska agerandet i Afghanistan, samt av såväl responsibility to protect-doktrinen, även om den för tillfället befinner sig i ett låst läge, och själva teorin om det rättfärdiga kriget. När således militära interventioner är nödvändiga för att främja de mänskliga rättigheterna internationellt, blir även den svenska exporten av krigsmateriel nödvändig för detta syfte. Även sett utifrån *the logic of appropriateness* är de två faktorerna då förenliga på så sätt att den ena kan krävas i syfte att genomföra den andra, vilket gör att besluten att

bevilja somliga exporttillstånd gällande krigsmateriel kan antas, åtminstone delvis, betraktas som lämpliga utifrån Sveriges humanitära mål och därmed även som det lämpliga beslutet sett till såväl regelverket och legitimiteten som det för beslutsfattarna gynnsamma beslutet. Detta då det troligtvis medför såväl positiv nationell respons som goda internationella relationer, samtidigt som det upprätthåller de humanitära målen och porträtteringen av Sverige som humanitär stormakt, vilket som tidigare har konstaterats präglar beslutsfattandet i enlighet med denna teori. Således är Sveriges export av krigsmateriel förenlig med landets åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna på så sätt att exporten såväl kan vara nödvändig som ett inledande steg, men även kan tillämpas av andra stater med samma mål gällande bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna som Sverige.

7 Slutsats

Med utgångspunkt i den självständiga analysen för de båda teorierna var för sig kan jag nu konstatera att till stater med demokratiskt styrelseskick är Sveriges export av krigsmateriel att anse som förenlig med landets åtaganden för bevarandet och skyddandet av de mänskliga rättigheterna på så sätt att målen är desamma och att Sverige såväl som destinationslandet arbetar för samma humanitära ändamål. Dock kan förenligheten ifrågasättas gällande exporten till icke-demokratiska stater även om denna följer regelverket, men det som då är värt att ta i beaktande är att två olika regelverk har varit aktuella, varav det nyare av dem trädde i kraft i början på andra kvartalet 2018. Det går därmed inte att veta hur det de facto kommer att påverka exportbesluten gällande krigsmateriel förrän det har etablerats ytterligare inom ISP. Då samtliga av de här granskade exportbesluten följer regelverket, men endast två av dem kan anses förenliga med Sveriges åtaganden för de mänskliga rättigheterna, väcks frågan hur själva regelverket står sig i förhållande till de här åtagandena. Vidare kan man även dra slutsatsen att etiken gällande Sveriges export av krigsmateriel inte är vare sig svart eller vit utan befinner sig i en gråskala, varför en normativ debatt gällande det etiska dilemman troligen alltid kommer förekomma.

För att återknyta till den tidigare forskningen påvisar Olssons bok att ett demokratikriterium skulle innebära problem för Sveriges åtaganden som medlemsstat i FN. Nu när ett sådant demokratikriterium införts vore det relevantt att undersöka hur detta faktiskt kommer att påverka, vilket jag återkommer till i avsnitt 7.1. Ytterligare koppling till den tidigare forskningen beträffar Perkins och Neumayers artikel i vilken de granskar huruvida den västerländska exporten till utvecklingsländer är att anse som diskriminerande mot stater vilka försummar mänskliga rättigheter. Denna uppsats syftade inte till att granska vare sig exporten till utvecklingsländer eller en eventuell diskriminering, men min analys bygger vidare på det etiska dilemman med denna export och vidgar även denna tidigare forskning genom att granska Sverige snarare än enbart de stora västerländska staterna.

7.1 Vidare forskning

Denna uppsats väcker flertalet frågor med såväl statsvetenskaplig som folkrättslig och humanitär inriktning. Exempelvis hade det varit särskilt intressant att undersöka närmare hur

demokratibegreppet i det nya regelverkets demokratikriterium såväl definieras som påverkar möjligheterna till export av krigsmateriel, oavsett form av leverans eller kategorier av material. Det vore även relevant att vidare undersöka huruvida detta kriterium påverkar Sveriges åtaganden inom FN, såsom Olsson i sin bok förutspådde att det skulle göra. En annan intressant fråga att undersöka i framtiden avseende den humanitära frågan i ett vidare sammanhang, är hur Sveriges export av krigsmateriel förhåller sig till den svenska asylrätten, där man bland annat kan undersöka huruvida krigsmateriel exporteras till en stat som befinner sig eller är på väg att befinna sig i en väpnad konflikt som således genererar att människor flyr till Sverige. Skulle de då anses uppfylla kraven för flyktingar eller alternativt skyddsbehövande, eller bli nekade uppehållstillstånd? Särskilt aktuella fall att fokusera sin undersökning skulle i dagens läge kunna vara Afghanistan eller Syrien, förekommer krigsmateriel exporterat från Sverige i dessa konflikter och hur bemöts människorna på flykt i asylfrågorna?

8 Referenser

Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod: Att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur AB.

Esiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Ann Towns – Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer AB.

Generalförsamlingen A/RES/70/1, 2015. *Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015*. Förenta Nationerna, 2015-10-21. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf Hämtdatum: 2019-04-28.

Gray, Christine, 2018. *International Law and the Use of Force*. 4 uppl. Oxford: University Press.

Human Rights Watch, 2019. *United Arab Emirates – Events of 2018*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/united-arab-emirates#2b91ee> Hämtdatum: 2019-04-27.

ICRC, 2015. ”What are jus ad bellum and jus in bello?”, *International Committee of the Red Cross*. Artikel. 2015-01-22. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.icrc.org/en/document/what-are-jus-ad-bellum-and-jus-bello-0> Hämtdatum: 2019-05-13.

Inspektionen för strategiska produkter, u.å. *Verksamhet 2017*. Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: https://isp.se/media/1255/isp_verksamhet2017_webb.pdf Hämtdatum: 2019-04-10.

Inspektionen för strategiska produkter, 2018a. *Rapport: Kvartal 2, 2018*. Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: https://isp.se/media/1265/1802_km-rapport.pdf Hämtdatum: 2019-04-27.

Inspektionen för strategiska produkter, 2018b. *Rapport: Kvartal 4, 2018*. Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: https://isp.se/media/1275/1804_km-rapport.pdf Hämtdatum: 2019-04-27.

Inspektionen för strategiska produkter, 2018c. *Rapport: Kvartal 1, 2018*. Stockholm. [Elektronisk]

Tillgänglig:

https://isp.se/media/1262/1801_km-rapport.pdf Hämtdatum: 2019-04-29.

Inspektionen för strategiska produkter, 2018d. *Rapport: Kvartal 3, 2018*. Stockholm. [Elektronisk]

Tillgänglig:

https://isp.se/media/1274/1803_km-rapport.pdf Hämtdatum: 2019-04-29.

Inspektionen för strategiska produkter, 2019a. *Om ISP*. Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://isp.se/om-isp/> Hämtdatum: 2019-05-05.

Inspektionen för strategiska produkter, 2019b. *Den svenska exporten av krigsmateriel 2018*.

Stockholm, 2019-03-14. [Elektronisk] Tillgänglig:

https://isp.se/media/1280/20190314_pressmeddelande_isp.pdf Hämtdatum: 2019-04-27.

Kadhammar, Peter, 2019. ”Sverige straffar barn som riskerar att dö”. *Aftonbladet*. Kolumn. 2019-

04-17. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/6j4q1W/sverige-straffar-barn-som-riskerar-att-do> Hämtdatum: 2019-05-05.

Lag (1992:1300) om krigsmateriel.

Landguiden, 2016. *Norge – Utrikespolitik och försvar*. Utrikespolitiska institutet. Stockholm, 2016-

06-07. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/norge/utrikespolitik-och-forsvar/> Hämtdatum: 2019-04-29.

Landguiden, 2017. *Förenade Arabemiraten – Aktuell politik*. Utrikespolitiska institutet. Stockholm,

2017-11-28. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/forenade-arabemiraten/aktuell-politik/> Hämtdatum: 2019-04-27.

Landguiden, 2019a. *Förenade Arabemiraten – Politiskt system*. Utrikespolitiska institutet.

Stockholm, 2019-05-13. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/forenade-arabemiraten/politiskt-system/> Hämtdatum: 2019-05-15.

Landguiden, 2019b. *USA – Utrikespolitik och försvar*. Utrikespolitiska institutet. Stockholm, 2019-

02-28. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/usa/utrikespolitik-och-forsvar/>

[omraden/nordamerika/usa/utrikespolitik-och-forsvar/](#) Hämtdatum: 2019-04-30.

Landguiden, u.å. *USA – Kalendarium – December 2018*. Utrikespolitiska institutet. Stockholm.
[Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/nordamerika/usa/kalendarium/2018/december/> Hämtdatum: 2019-05-12.

Lindahl, Rolf, 2002. *Svensk vapenexport till Indien och Pakistan*. Stockholm: Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen.

Manners, Ian, 2002. "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *JCMS*, årgång 40, nr. 2, s. 235-258. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://eds.a.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=e55b545b-2eca-4d22-8659-dc110b62ce7c%40sdc-v-sessmgr04> Hämtdatum: 2019-04-11.

Manners, Ian, 2009. "The Concept of Normative Power in World Politics", *DIIS BRIEF*, 2009-05.
[Elektronisk] Tillgänglig:
http://pure.diis.dk/ws/files/68745/B09_maj_Concept_Normative_Power_World_Politics.pdf
Hämtdatum: 2019-04-11.

March, James G. - Johan P. Olsen, 2013. "The Logic of Appropriateness", *Oxford Handbooks Online*, 2013-09. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.oxfordhandbooks.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199604456.001.0001/oxfordhb-9780199604456-e-024?print=pdf> Hämtdatum: 2019-04-08.

North Atlantic Treaty Organization, 2018a. "NATO Member Countries", 2018-01-04. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm Hämtdatum: 2019-05-08.

North Atlantic Treaty Organization, 2018b. "Deterrence and defense", 2018-10-12. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_133127.htm?selectedLocale=en Hämtdatum: 2019-05-08.

Olsson, Stefan, 2016. *Vapenexport för fred*. Storholmen: Exilium Förlag.

Perkins, Richard – Eric Neumayer, 2010. "The organized hypocrisy of ethical foreign policy:

Human rights, democracy and Western arms sales”, *Geoforum*. Årgång 41, nr. 2, s. 247-256.

[Elektronisk] Tillgänglig: [https://www.sciencedirect-com.ludwig.lub.lu.se/science/article/pii/S0016718509001249?via%3Dihub](https://www.sciencedirect.com/ludwig.lub.lu.se/science/article/pii/S0016718509001249?via%3Dihub) Hämtdatum: 2019-05-14.

Ramsbotham, Oliver – Tom Woodhouse – Hugh Miall, 2016. *Contemporary Conflict Resolution*. 4 uppl. Cambridge: Polity Press.

Regeringen, 2019a. *Regeringsförklaringen 21 januari 2019*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/48f68a/contentassets/6e0630547665482eaf982c4777f42f85/regeringsforklaringsforklarings-2019.pdf> Hämtdatum: 2019-04-24.

Regeringen, 2019b. *Regeringens deklARATION vid 2019 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 13 februari 2019*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.regeringen.se/493458/globalassets/regeringen/dokument/utrikesdepartementet/utrikesdeklarationen2019_svenska.pdf Hämtdatum: 2019-04-25.

Regeringens proposition 2017/18:23. *Skärpt exportkontroll av krigsmateriel*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4aa7ef/contentassets/fb5a7177eb9c4be2ac8ba998f32c67bd/Prop-2017-18-23.pdf> Hämtdatum: 2019-04-27.

Regeringens skrivelse 2016/17:60. *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4af25d/contentassets/daadbfb4abc9410493522499c18a4995/policyramverk-for-svenskt-utvecklingssamarbete-och-humanitart-bistand.pdf> Hämtdatum: 2019-04-28.

Regeringens skrivelse 2018/19:114. *Strategisk exportkontroll 2018 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4978bd/contentassets/c185d27dda92499092c3914ccf3f9849/strategisk-exportkontroll--krigsmateriel-och-produkter-med-dubbla-anvandningsomraden-skr.-201819114-.pdf> Hämtdatum: 2019-04-27.

Regeringens skrivelse 2018/19:104. *Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd 2017–2018*.

[Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/49707f/contentassets/528b85f72c304c55889889e9e36d4024/regeringens-skrivelse-om-sveriges-medlemskap-i-fns-sakerhetsrad-20172018.pdf> Hämtdatum: 2019-04-28.

Regeringskansliet, 2011. *FN:s konventioner om Mänskliga rättigheter*. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter> Hämtdatum: 2019-04-25.

Regeringskansliet, u.å. *Sverige i FN:s säkerhetsråd*. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-i-fns-sakerhetsrad/> Hämtdatum: 2019-04-16.

Regeringskansliet, 2018a. *Sveriges prioriteringar i FN*. 2018-06-21. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sverige-och-fn/sveriges-prioriteringar-i-fn/>

Hämtdatum: 2019-04-16.

Regeringskansliet, 2018b. *Swedish statement at the UN Security Council Briefing on Yemen*. 2018-

11-16. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.government.se/statements/2018/11/swedish-statement-at-the-un-security-council-briefing-on-yemen/>

Hämtdatum: 2019-05-01.

SOU 2015:72. *Skärpt exportkontroll av krigsmateriel – Del 1*.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, 2019. *Läckta dokument bekräftar att Saabs radar- och stridsledningssystem används i Jemenkriget*. 2019-04-15. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.svenskafreds.se/upptack/vapenexport/lackta-dokument-bekraftar-att-saabs-radar-och-stridsledningssystem-anvands-i-jemenkriget/> Hämtdatum: 2019-04-27.

Teorell, Jan – Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*.

Stockholm: Liber AB.

Thakur, Ramesh, 2017. *United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*. 2 uppl. Cambridge: University Press.

Utrikesdepartementet, 2018. *Norge – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatens principer: situationen per den 30 juni 2018*. Regeringskansliet. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/491540/contentassets/1788e4fc54f44d84b268318880f4967d/norge---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2018.pdf> Hämtdatum: 2019-05-01.

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU15. *FN och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*. Riksdagen. Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/0CBA24BE-06C9-418A-891D-E3053E446CD1> Hämtdatum: 2019-05-05.

Wilkens, Ann, 2017. ”Natoinsats betydde mer för Norge än för Afghanistan”, *Utrikespolitiska magasinet*. Utrikespolitiska institutionen. Nyhetsartikel, 2017-02-26. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.utrikesmagasinet.se/analyser/2017/februari/natoinsats-betydde-mer-for-norge-an-for-afghanistan/> Hämtdatum: 2019-04-29.

Åkerström, Linda, 2018. *Den svenska vapenexporten*. Stockholm: Leopard.